

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องนั้น ได้ศึกษาตามลำดับหัวข้อดังนี้

การวิเคราะห์เนื้อหาและประเมินผลแบบเรียน

1. การวิเคราะห์เนื้อหา ได้มีผู้ให้ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาไว้มากมาย ซึ่งล้วนแต่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้านสื่อมวลชนที่น่าสนใจและนำมากล่าวไว้ ๗ ที่นี้ คือ

ดักลาส เวเปิลด์ และ เบอร์นาร์ค เบอเรลสัน (Douglas Waples and Bernard Berelson) กล่าวถึงการวิเคราะห์เนื้อหาไว้ว่า "การวิเคราะห์เนื้อหาอย่างมีระบบ คือ การบรรยายเรื่องราวของเนื้อหา เพื่อเข้าถึงสิ่งเร้าอันเป็นจุดมุ่งหมายของเนื้อหานั้น ๆ ที่มีต่อผู้อ่านหรือผู้ฟัง"¹

เบอร์นาร์ค เบอเรลสัน (Bernard Berelson) กล่าวถึงการวิเคราะห์เนื้อหาว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเทคนิควิธีในการวิจัย ที่จะบรรยายถึงจุดหมาย ระบบและปริมาณของเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในทางสื่อมวลชน ในด้านสาเหตุที่มาและผลของเนื้อหานั้น ๆ นอกจากนี้ยังใช้ในการหาแนวโน้มของเนื้อหาในการสื่อมวลชนแต่ละยุค รวมทั้งคุณแนวคิดความเห็นต่าง ๆ ว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใด

วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจะต้องสร้างเกณฑ์ขึ้นมา ซึ่งออกมาในรูปตาราง-วิเคราะห์ที่ประกอบด้วยถ้อยคำภาษา โดยหน่วยของถ้อยคำภาษานี้จะมีตั้งแต่หน่วยย่อย

¹ Douglas Waples and Bernard Berelson, What the Voters Told: An Essay in Content Analysis (Chicago: Graduate Library School, University of Chicago, 1941), p.5.

ที่สุด ซึ่งได้แก่เป็นคำ และใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ เป็นข้อความ หัวข้อ หรือประโยค ที่มีความหมายตรงกับเนื้อหาหรือข้อความที่ต้องการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ดูปริมาณความมากน้อยของเนื้อหานั้น อาจจะใช้วิธีนับจำนวนครั้งของเนื้อหานั้น ที่ปรากฏอยู่ในสิ่งพิมพ์ที่ต้องการวิเคราะห์ แล้วสรุปออกมาในรูปของการบรรยายประกอบการเสนอเป็นตัวเลข เช่น เปอร์เซ็นต์

การวิเคราะห์เนื้อหานั้นนำมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางมากขึ้น ในวงการต่าง ๆ เช่น ในด้านพฤติกรรมศาสตร์ หรือ การศึกษา สำหรับในด้านการศึกษา นั้น ได้มีผู้นำมาใช้วิเคราะห์แบบเรียน หลักสูตร เพื่อศึกษาถึงเนื้อหาที่มีปรากฏอยู่ในแบบเรียนหรือหลักสูตร และประเมินค่า หรือปรับปรุง แบบเรียนหรือหลักสูตรดังกล่าว นับได้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหานั้นไม่จำกัดว่าเป็นระเบียบวิธีวิจัยในวงการศึกษาอื่นอีกต่อไป¹

แมกส์ ดี. เองเงิลฮาร์ท (Max D. Engelhart) กล่าวถึงการวิเคราะห์เนื้อหาในปัจจุบันว่า "ในปัจจุบัน การวิเคราะห์เนื้อหานอกจากใช้ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับสื่อมวลชนแล้ว ยังได้นำมาใช้ในวงการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น การฟัง พูด อ่าน เขียน ของนักเรียน แบบเรียน วัสดุอุปกรณ์การสอน และเอกสารสิ่งพิมพ์ เป็นต้น"²

กล่าวได้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหานี้ เมื่อนำมาใช้วิเคราะห์แบบเรียน จะเป็นการศึกษาแบบเรียน เฉพาะด้านองค์ประกอบของเนื้อเรื่องว่า เนื้อเรื่อง หรือเนื้อ

¹ Bernard Berelson, Content Analysis in Communication Research (New York: Hafner Publishing, 1971), p.18.

² Max D. Engelhart, Method of Educational Research (Chicago: Rand McNally and Co., 1972), pp.142-145.

หาในแต่ละบทแต่ละตอนนั้น กล่าวถึงสิ่งใดบ้าง มีปริมาณเท่าใด โดยมีเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์แบบเรียนนั้น ๆ

2. การวิเคราะห์คุณลักษณะของแบบเรียน เป็นการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบทุกด้านของแบบเรียน ไม่เฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อประเมินคุณค่าของหนังสือแบบเรียนว่ามีคุณสมบัติ หรือคุณลักษณะของแบบเรียนที่ดี หรือ มีความเหมาะสมสำหรับที่จะใช้เป็นตำราหรือหนังสือเรียนเพียงใด

กรีน เพตตี้ (Greene Petty) กล่าวถึงตารางวิเคราะห์คุณลักษณะของแบบเรียนพอสรุปได้ว่า ในการสร้างตารางวิเคราะห์แบบเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ หรือ เกณฑ์ในการพิจารณาและประเมินค่าคุณลักษณะของแบบเรียน ซึ่งใช้เวลาในการค้นคว้าจัดทำหลายปี เกณฑ์ที่สร้างขึ้นนี้ ครูและนิสิตปริญญาโทจำนวนหลายร้อยคนยอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการพิจารณาและประเมินค่าคุณลักษณะของแบบเรียน

เกณฑ์ดังกล่าว ประกอบด้วยหัวข้อเรื่องใหญ่ ๆ 3 ตอน คือ เนื้อหาวิชา วิธีการเขียนและการจัดทำรูปเล่ม และมีหัวข้อย่อยแสดงรายละเอียดลักษณะเฉพาะของแต่ละตอนไว้อย่างชัดเจน โดยมีการกำหนดคะแนนเต็มไว้ 1,000 คะแนน ให้น้ำหนัก เนื้อหาวิชา 45 % วิธีการเขียน 30 % และการจัดทำรูปเล่ม 25 %

นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญอีก 2 ส่วน คือ ส่วนแนะนำหนังสือ ประกอบด้วยชื่อหนังสือชื่อผู้แต่ง และการพิมพ์ และส่วนสรุปท้ายสุด เป็นการประเมินค่าแบบเรียนจากการพิจารณาและจากคะแนนที่ได้

จากประสบการณ์ในการนำตารางดังกล่าวไปใช้พิจารณาและประเมินค่าแบบเรียนปรากฏว่าแบบเรียนทางภาษาที่ได้คะแนนสูงสุด คือ 860 คะแนน¹

¹Greene Petty, Developing Language Skills in the Elementary School 3d ed. (Boston: Allyn and Bacon, 1965), pp.445-455.

ฟอสเตอร์อี. กรอสนิกเกิล และ จอห์น เรคเซห์ (Foster E. Grossnikle and John Reckzeh) กล่าวถึงการวิเคราะห์และประเมินค่าแบบเรียนคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นทำนองเดียวกับ กรีน เพตตี (Greene Petty) ไว้ว่าในการประเมินค่า และเลือกแบบเรียนคณิตศาสตร์ที่จะนำมาใช้ ควรพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ความครบถ้วนของเนื้อหาทางคณิตศาสตร์
2. หลักการต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์
3. การใช้ศัพท์ และการให้แนวคิด
4. การให้คำจำกัดความ
5. การสะกดการันต์
6. เรื่องทฤษฎี และการพิสูจน์ (เรขาคณิต)
7. การสรุป
8. การเรียงลำดับเนื้อหา
9. แบบฝึกหัด และข้อทดสอบต่าง ๆ
10. มีตัวอย่างที่ดี
11. ความยากง่ายในการนำไปสอน
12. การแบ่งเนื้อหา

นอกจากนี้ยังควรพิจารณาในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา คือ

1. การจัดทำรูปเล่ม
2. สารบัญ
3. ขนาดของหนังสือ
4. การบริการของสำนักพิมพ์
5. คู่มือครู¹

¹Foster E. Grossnikle and John Reckzeh, Discovering Meanings in Elementary School Mathematics 6th ed. (New York:

หลักสูตร

1. หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 กำหนดเนื้อหาเป็นหมวดวิชาสำหรับหมวดคณิตศาสตร์ประกอบด้วยความมุ่งหมาย และเนื้อหาวิชาซึ่งจัดแบ่งเป็น 4 ชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ใช้เวลาเรียน 4 ปี¹

2. หลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กำหนดมวลประสบการณ์เป็นกลุ่ม หลักสูตรนี้แบ่งเป็น 3 ช่วง ช่วงละ 2 ปี คือ ประถมปีที่ 1 - 2, 3 - 4 และ 5 - 6 สำหรับวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในกลุ่มทักษะร่วมกับวิชาภาษาไทย โครงสร้างของวิชาคณิตศาสตร์มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นจุดประสงค์ทั่วไป และส่วนที่ 2 ประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ ความคิดรวบยอด/หลักการและเนื้อหา²

3. หลักสูตรโรงเรียนชาวเขา พุทธศักราช 2508 กำหนดเนื้อหาเป็นหมวดวิชา สำหรับวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในกลุ่มทักษะร่วมกับภาษาไทย โครงสร้างของคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา จัดแบ่งเป็น 4 ชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ใช้เวลาเรียน 4 ปี³

4. หลักสูตรพิเศษสำหรับการฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา พุทธศักราช 2516 ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใช้ในการอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีกำหนดเวลาการอบรม 3 เดือน แบ่งเนื้อหาเป็นภาควิชาครูและภาควิชาสามัญ สำหรับคณิตศาสตร์อยู่ในภาควิชาสามัญ โครงสร้างของวิชาคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยความมุ่งหมาย

¹ ุรายละเอียดเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ภาคผนวก ก, หน้า 120.

² ุรายละเอียดเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ภาคผนวก ก, หน้า 125.

³ ุรายละเอียดเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ภาคผนวก ก, หน้า 137.

และเนื้อเรื่องที่สอน¹

แบบเรียน

ความหมายและคุณลักษณะของแบบเรียนที่ดี

เจริญ บุญญวัฒน์ ให้ความหมายของแบบเรียนไว้ว่า "แบบเรียน หมายถึงหนังสือที่มีเนื้อหาครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนด จึงควรมีเนื้อหามาก แต่ไม่มีรายละเอียดมากนัก และไม่ใช่ว่าหนังสือที่นักเรียนจะอ่านจบเล่มได้ตลอดโดยลำพัง²

Webster's New International Dictionary ให้ความหมายของแบบเรียนไว้ว่า "แบบเรียน คือ หนังสือที่บรรจุเนื้อหาตามหลักวิชา และใช้เป็นหลักในการเรียนการสอนระหว่างครูกับนักเรียน"³

ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ และเคล กล่าวถึงความหมายของแบบเรียนไว้ในทำนองเดียวกันพอสรุปได้ว่า แบบเรียน เป็นอุปกรณ์สำคัญ เป็นแหล่งปฐม ในด้านความคิด

¹ ูรายละเอียดเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ภาคผนวก ก, หน้า 142.

² เจริญ บุญญวัฒน์, "การทำและการใช้หนังสืออ่านประกอบวิชาวิทยาศาสตร์เบื้องต้น" (เอกสารการอบรมครูวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย, สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2512), หน้า 36.

³ Noah Webster, Webster's New International Dictionary of English Language, 2d ed. (Springfield: G and C Merriam Co., Publishers, 1955), p.2614.

การสอนวิชาต่าง ๆ โดยทั่วไป มักต้องใช้แบบเรียนประกอบเสมอ¹

รัฐจวน อินทรกำแหง กล่าวถึงคุณลักษณะของแบบเรียนที่ดีไว้ 7 ประการ คือ

ประการแรก แบบเรียนจะต้องถูกต้องและเที่ยงตรง ในเรื่องถูกต้องนั้นได้แก่ ให้ข้อเท็จจริงถูกต้อง ใช้สำนวนภาษาถูกต้อง การแบ่งวรรคตอน การย่อหน้าถูกต้อง เรื่องความเที่ยงตรง คือ แบบเรียนที่ดีจะต้องใช้ข้อเท็จจริงที่เป็นกลาง ไม่ลำเอียงหรือชักจูงให้เด็กไขว้เขวไปจากความจริง

ประการที่สอง การใช้ภาษาในการเขียนแบบเรียนต้องเป็นภาษาที่ง่าย โดยเฉพาะแบบเรียนสำหรับเด็ก ๆ และเป็นภาษาที่เด็กใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด

ประการที่สาม การจัดรูปแบบของหนังสือแบบเรียนควรแบ่งเป็นบท แต่ละบทมีเนื้อเรื่องที่ทำให้ความรู้แก่เด็กเป็นขั้นเป็นตอน การจัดหน้าควรพิถีพิถัน คือ การย่อหน้า การเว้นที่ว่างริมของกระดาษ (ทั้ง 4 ด้าน) การใช้ขนาดของตัวพิมพ์ การออกแบบปกปกในควรบอกเรื่องราวที่จำเป็นให้ครบถ้วน สารบัญและคำนำจะต้องวางรูปให้ดี และอยู่ในลำดับที่เหมาะสม

ประการที่สี่ ภาพประกอบแบบเรียนสำหรับเด็กเล็กควรมีภาพประกอบมากกว่าเด็กโต ภาพประกอบจะต้องชัดเจนถูกต้องและสวยงาม ถ้าเป็นภาพที่ตรงกับความเป็นจริงได้ก็ยิ่งดี ขนาดของภาพไม่ควรเล็กหรือใหญ่จนเกินไป

¹ ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์, "หนังสือเรียนของเด็ก," ศูนย์ศึกษา 11 (มีนาคม 2507): 32 และ Edgar Dale, Audio-Visual Methods in Teaching, 3d ed. (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1969), p.665.

ประการที่ห้า มีคุณภาพที่ ราคาเบา

ประการที่หก มีความประณีตในการเย็บเล่ม

ประการที่เจ็ด ให้ความรู้ที่ทันสมัยโดยต้องปรับปรุงให้ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ¹

สิรินทร์ ช่วงโชติ และ อรสา กุมาริ มุกหุต ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของแบบเรียนที่ดีในทำนองเกี่ยวกับ รัญจวน อินทรกำแหง ไว้ว่า

1. ควรมีเนื้อหาตรงตามหลักสูตร และประมวลการสอนตามวิชา และชั้นที่กำหนด
2. ควรมีความถูกต้องเที่ยงตรงในเรื่องต่อไปนี้ คือ ข้อเท็จจริง ตัวสะกด การันต์ การแบ่งวรรคตอน และการย่อหน้า ใช้ภาพประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง นอกจากนั้นผู้แต่งควรแสดงทัศนะที่เป็นกลาง
3. ให้ทั้งสาระค่านิยมและสาระค่านิสิปัญญา
4. เนื้อหานำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. ใช้สำนวนภาษาที่ชวนอ่าน และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน
6. มีภาพประกอบที่ชัดเจนและสวยงาม
7. การจัดรูปเล่มเหมาะสม

¹ รัญจวน อินทรกำแหง, การเลือกหนังสือและการซื้อวัสดุห้องสมุด (พระนคร: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2508), หน้า 18.

8. มีส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น สารบัญ เข็มบรรณ อภิธานศัพท์ แผนที่ และแผนภูมิ ฯลฯ¹

พอสเตอร์ อี. กรอสนิคเกิล และ จอห์น เรคเซห์ (Foster E. Grossnikle and John Reckzeh) กล่าวถึงลักษณะของแบบเรียนคณิตศาสตร์สมัยใหม่ไว้ว่า หนังสือแบบเรียนคณิตศาสตร์และหนังสือแบบฝึกหัดสมัยใหม่มีแนวโน้มสร้างขึ้น เพื่อเป็นหนังสือของผู้เรียน จึงประกอบไปด้วยภาพต่าง ๆ มากมาย โดยเหตุที่วิชาคณิตศาสตร์มักใช้แบบเรียนเป็นส่วนสำคัญในเวลาเรียน รูปภาพหรือแผนภูมิต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้นักเรียนค้นพบ เรื่องต่าง ๆ ของตัวเลข จำนวน และความหมายต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์ แบบเรียนควรประกอบไปด้วย เนื้อหาที่จะช่วยในการฝึกทักษะนักเรียนให้คิดคำนวณ และแก้ปัญหาต่าง ๆ เนื้อหาที่นับรวมถึงแบบฝึกหัดซึ่งจะช่วยพัฒนาการอ่าน และแปลตาราง กราฟ แผนภูมิ และสิ่งอื่น ๆ ที่มีอยู่ในหลักสูตร โจทย์ปัญหาที่เร้าใจโดยใช้การพูด ก็เป็นสิ่งจำเป็น และควรประกอบไปด้วยเนื้อหาที่ท้าทายและช่วยขยายประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กที่เรียนเร็วด้วย²

บทบาทและความสำคัญของแบบเรียน

ชาตาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ ได้กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของแบบเรียนไว้ว่าแบบเรียนช่วยจัดลำดับและรวบรวมเนื้อหาวิชาในการเรียนการสอน

¹ สิริินทร์ ชวงโชติ และ อรสา ภูมิวิ ปุกนุก, "แนวทางในการพิจารณาแบบเรียน," (เอกสารสัมมนาเพื่อส่งเสริมการขาย, ห้องสมุดฝ่ายวิชาการ ไทยวัฒนาพานิช, 2512).

² Foster E. Grossnikle and John Reckzeh, Discovering Meanings in Elementary School Mathematics, pp.34-35.

เป็นอุปกรณที่มีเนื้อหาวิชาตามแนวหลักสูตร เป็นคู่มือแนะนำการทำกิจกรรมเพิ่มเติม ช่วยวางโครงการการทำงานของนักเรียนในห้องเรียน ช่วยให้ครูตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิดหาเหตุผล วิจาร์ณ เปรียบเทียบ กับทั้งช่วยแนะนำทางให้นักเรียนได้ทดลองทฤษฎีที่เรียนมาแล้ว¹

ความคิดเห็นเรื่องบทบาทและความสำคัญของแบบเรียนดังกล่าว มีส่วนใกล้เคียงกับ ประทีป จรัสรุ่งรวิวรร กล่าวไว้ว่า แบบเรียนเป็นอุปกรณ์การสอนสำคัญชนิดหนึ่ง ที่มีบทบาทต่อการรวบรวมเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายของการเรียน ช่วยแนะนำกิจกรรม วิธีอุปกรณ์การสอนที่เกี่ยวข้องกับการเรียน ช่วยเสริมสร้างนิสัยรักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อกระตุ้นและฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดหาเหตุผล สรุปความจริงที่ค้นคว้า และเข้าใจว่าส่วนใดของแบบเรียนเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้แต่ง ส่วนใดเป็นความจริง ช่วยสื่อความหมายให้ครูและนักเรียนเข้าใจ เนื้อหาเรื่องเดียวกันได้ตรงกัน²

สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งนครนิวยอร์ก (The Association of Teachers of Social Studies of the City of New York) กล่าวถึงบทบาทและประโยชน์ของหนังสือแบบเรียนไว้ว่า

1. ใช้ในการมอบหมายงานให้แก่นักเรียนเพื่อเตรียมบทเรียนในคราวต่อไป

¹ วิชาศักดิ์ วชิรปริชาพงษ์, "การวิเคราะห์หนังสือ แบบเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในแง่รูปแบบและวิธีการเสนอเนื้อหา" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2515), หน้า 5.

² ประทีป จรัสรุ่งรวิวรร, "การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในแง่รูปแบบและวิธีการเสนอเนื้อหา" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2514), หน้า 4.

2. ใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ในขณะที่นักเรียนกำลังเรียนโดยวิธีอภิปราย
3. ใช้เพื่อฝึกนักเรียนเกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ โดยมีครูเป็นผู้ดูแล และแนะนำอย่างใกล้ชิด เช่น การฝึกการอ่าน การทำโครงร่างย่อ จับใจความสำคัญ และการวิเคราะห์
4. ใช้เป็นสิ่งที่ช่วยฝึกนักเรียนให้รู้จักใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยวิธีใช้หนังสือหลาย ๆ เล่มประกอบกัน¹

หลุยส์ ชอร์ (Louis Shores) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแบบเรียนไว้ว่า หนังสือแบบเรียนเป็นเครื่องมือที่ครูกับนักเรียนใช้สื่อความหมายซึ่งกันและกัน เป็นแหล่งรวบรวมเนื้อหาวิชา แนะนำกิจกรรม และวัสดุประกอบการสอนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ช่วยสร้างนิสัยรักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และฝึกทักษะในการอ่าน ทั้งยังเป็นศูนย์กลางให้นักเรียนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ร่วมเรียนเรื่องเดียวกัน และเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ในแนวเดียวกัน²

วัตถุประสงค์ของแบบเรียน

ฮาร์ล อาร์. ดักลาส (Harl R. Douglass) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของแบบเรียนไว้ว่า แบบเรียนจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างน้อยที่สุด 5 ประการ คือ

¹ The Association of Teachers of Social Studies of the City of New York, Handbook for Social Studies Teaching, 3d ed. (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1967), pp.182-183.

² Louis Shores, Instructional Materials: An Instruction for Teacher, (New York: The Ronald Press Co., 1960), p.50.

1. ช่วยจัดเนื้อหาและวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน
2. ช่วยวางแผนการเรียงลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหา
3. เสนอเนื้อหาและวัสดุอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับรายวิชา
4. เสนอการนำหลักการและข้อเท็จจริงของเนื้อหาวิชาไปใช้
5. แนะนำแหล่งวิชาความรู้อื่น ๆ¹

รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาแบบเรียนมีสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ ซึ่งมีทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ดังต่อไปนี้

พ.ศ. 2517 จินตนา จิรสกุล ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาแบบเรียน วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามความมุ่งหมายของการสอนวิทยาศาสตร์จากหลักสูตร ประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 จำนวน 11 ข้อ คือ

1. เพื่อฝึกให้เด็กเป็นผู้สนใจและรู้จักสังเกตธรรมชาติที่แวดล้อมตนอยู่
2. ให้มีความรู้ในสิ่งทั้งหลายและปรากฏการณ์รอบตัวว่าเป็นอย่างไร เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
3. ให้มีความเข้าใจเหตุผลพร้อมที่จะค้นคว้าหาความจริงเพิ่มเติม เพื่อเป็นความรู้รากฐานนำไปสู่วิชาวิทยาศาสตร์
4. ให้นำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขความเป็นอยู่ของตนและชุมชนให้ดีขึ้นเสมอ

ขินเสมอ

¹

Harl R. Douglass, The High School Curriculum, (New York:

The Ronald Press Co., 1956), p.162.

5. ให้อุ้จกัใช้วิธีวิทยาศาสตร์สำหรับแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้
6. ส่งเสริมให้เด็กมีความสนใจและเพลิดเพลินในงานอดิเรกทางวิทยาศาสตร์
7. ให้เข้าใจในผลงานวิทยาศาสตร์ทั้งในด้านที่เป็นคุณและด้านที่เป็นโทษแก่สังคม
8. ให้อุ้จกัใช้และรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งสวยงามตามธรรมชาติ
9. ให้อุ้จกัใช้และสงวนทรัพยากรธรรมชาติ
10. ให้อุ้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในด้านวิทยาศาสตร์
11. ให้อุ้มีนิสัยในการริเริ่มและสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมให้เป็นนักประดิษฐ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นรากฐานการประกอบสัมมาอาชีพ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์แบบเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 เล่ม คือ

1. แบบสอนอ่านวิทยาศาสตร์เบื้องต้น เล่ม 1 ตอน 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของกระทรวงศึกษาธิการ
2. แบบสอนอ่านวิทยาศาสตร์เบื้องต้น เล่ม 1 ตอน 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของกระทรวงศึกษาธิการ
3. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของศาสตราจารย์ ดร.คณัฒ วัชรโบล
4. แบบสอนอ่านวิทยาศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของ นายมน โณ กฤษณจินดา และ ดร.พิทักษ์ รัชชพลเดช
5. แบบสอนอ่านวิทยาศาสตร์เบื้องต้น เรื่องสัตว์ที่เราู้จักชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของกระทรวงศึกษาธิการ

ผลวิจัยปรากฏว่า

แบบเรียนทุกเล่มเสนอเนื้อหาตรงกับความมุ่งหมายข้อ 2 มากที่สุด และเสนอเนื้อหาความมุ่งหมายข้อต่าง ๆ มากน้อยตามลำดับดังนี้

1. แบบเรียนวิทยาศาสตร์ เล่ม 1 ตอน 1 เสนอเนื้อหาตรงกับความมุ่งหมายข้อ 2, 3, 1, 4, 6 และ ข้อ 11 ตามลำดับ

2. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เล่ม 1 ตอน 2 เสนอเนื้อหาตรงกับความมุ่งหมายข้อ 2, 1, 3, 6, 5 และข้อ 4 ตามลำดับ

3. แบบเรียนวิทยาศาสตร์ ของศาสตราจารย์ ดร.คณัฐ วัชรโรบล เสนอเนื้อหาตรงกับความมุ่งหมาย ข้อ 2, 1, 3, 6, 4, 5, 9 และ ข้อ 11 ตามลำดับ

4. แบบเรียนวิทยาศาสตร์ ของ นายมนิ กฤษณจินดา และ ดร. พิทักษ์ รัชพลเดช เสนอเนื้อหาตรงกับความมุ่งหมายข้อ 2, 1, 6, 4, 3, 5, 11 และข้อ 7 ตามลำดับ¹

ในปีเดียวกัน ประเสริฐศรี เฟิงพัก ใช้เกณฑ์เกี่ยวกับ จินตนา จิตรสุล วิเคราะห์แบบเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 เล่ม คือ

1. แบบสอนอ่านธรรมชาติศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของกระทรวงศึกษาธิการ
2. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น เล่ม 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กระทรวงศึกษาธิการ
3. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของ ดร.คณัฐ วัชรโรบล

¹จินตนา จิตรสุล, "การวิเคราะห์แบบเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามความมุ่งหมายของการสอนวิทยาศาสตร์" (ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2517), หน้า 70-74.

4. แบบสอนอ่านวิทยาศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของ
นายมน โภษณจินดา และ ดร.พิทักษ์ รัชผลเกษ

5. แบบสอนอ่านวิทยาศาสตร์เบื้องต้น "เรื่องไร่นาของเรา" ชั้นประถม
ปีที่ 2 ของกระทรวงศึกษา

ผลวิจัยปรากฏว่า

แบบเรียนทุกเล่มเสนอเนื้อหาตรงกับความมุ่งหมายข้อ 2 มากที่สุด ไม่มีเล่ม
ใดเสนอข้อ 8 เลย มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอนอ่านธรรมชาติศึกษา เสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้ ข้อ 2, 1,
3, 5, 4, 7, 6 ไม่เสนอ ข้อ 8, 9, 10, และ 11

2. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น เล่ม 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เสนอเนื้อหา
ตามลำดับ ดังนี้ ข้อ 2, 1, 5, 3, 4, 6, 7, 9 ไม่เสนอ ข้อ 8, 10 และ 11

3. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของ ศาสตราจารย์
ดร.กลุ่ม วัชรโบล เสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้ ข้อ 2, 1, 3, 5, 4, 7, 6, 9
ไม่เสนอข้อ 8, 10 และ 11

4. แบบสอนอ่านวิทยาศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของ
นายมน โภษณจินดา และ ดร.พิทักษ์ รัชผลเกษ เสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้
ข้อ 2, 1, 6, 5, 7, 4, 11 ไม่เสนอ ข้อ 8, 9, และ 10

5. แบบสอนอ่านวิทยาศาสตร์เบื้องต้น "เรื่องไร่นาของเรา" ชั้นประถม
ปีที่ 2 ของกระทรวงศึกษาธิการ เสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้ ข้อ 2, 1, 6, 5, 4

11, 10 ไม่เสนอข้อ 7, 8, และ 9¹

ในปีเดียวกันนี้ ธีระ ตั้งชวาล ใช้เกณฑ์เดียวกับจินตนา จิรสกุล วิเคราะห์แบบเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 เล่ม คือ

1. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของ นายมโน กฤษณจินดา และ คร.พิทักษ์ รัชพลเดช
2. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น เล่ม 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของ ศาสตราจารย์ ดร.คณัฐ วัชรโรบล
3. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น เล่ม 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของ กระทรวงศึกษาธิการ
4. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น "เรื่องสิ่งแวดล้อม" ตอนที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของกระทรวงศึกษาธิการ

ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. แบบเรียนทุกเล่มเสนอเนื้อหาตามข้อ 2 มากที่สุด
2. เสนอเนื้อหาตามข้อ 3 เป็นอันดับรองลงมา คือ แบบเรียนของศาสตราจารย์ ดร.คณัฐ วัชรโรบล และ ของกระทรวงศึกษาธิการทั้งสองเล่ม ส่วนแบบเรียนของ นายมโน กฤษณจินดา และ คร.พิทักษ์ รัชพลเดช เสนอเนื้อหาตรงกับข้อ 1 เป็นอันดับรองลงมา

¹ ประเสริฐศรี เฟื่องพัก, "การวิเคราะห์แบบเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามความมุ่งหมายของการสอนวิทยาศาสตร์" (ปริษณานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2517), หน้า 95-98.

3. แบบเรียนของ ศาสตราจารย์ ดร.กลุ่ม วัชรโรบล และ แบบเรียน วิทยาศาสตร์เบื้องต้น เล่ม 3 ของกระทรวงศึกษาธิการ เสนอเนื้อหาตรงกับข้อ 10 และข้อ 11 น้อยที่สุด ส่วนแบบเรียนอีกสองเล่ม เสนอเนื้อหาตรงกับข้อ 7 น้อยที่สุด

4. แบบเรียนทุกเล่มไม่ได้เสนอข้อ 8 เลย¹

ในปีเดียวกัน สะอาด งามมานะใช้เกณฑ์เดียวกับ จินตนา จิรสกุล วิเคราะห์แบบเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4 เล่ม คือ

1. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของ นายมโน กฤษณจินดา และ ดร.พิทักษ์ รัชพลเดช

2. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น เล่ม 4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของ กระทรวงศึกษาธิการ

3. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น "เรื่องสิ่งแวดล้อม" ตอนที่ 2 ชั้น ประถมปีที่ 4 ของกระทรวงศึกษาธิการ

4. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของศาสตราจารย์- ดร.กลุ่ม วัชรโรบล และ อรสา ภูมิณี ปุ๊กหุด

¹ วีระ คั้งชวาล, "การวิเคราะห์แบบเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามความมุ่งหมายของการสอนวิทยาศาสตร์" (ปริชญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี, 2517), หน้า 90-92.

ผลวิจัยปรากฏว่า

1. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของนายมโน กฤษณจินดา และ คร. พิทักษ์ วัชรพลเกษ เสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้ ข้อ 2, 1, 5, 3, 9, 4, 7, 6, 8 และ 11 ไม่เสนอ ข้อ 10
2. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น เล่ม 4 ของกระทรวงศึกษาธิการ เสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้ ข้อ 2, 1, 4, 5, 9, 3, 7, 8 และ 6 ไม่เสนอ ข้อ 10 และ 11
3. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น "เรื่องสิ่งแวดล้อม" ของกระทรวงศึกษาธิการ เสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้ ข้อ 2, 1, 3, 5, 7, 4, 6, 9 และ 8 ไม่เสนอ ข้อ 10 และ 11
4. แบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของ ศาสตราจารย์ คร. คอุม วิชโรบล และอรสา ภูมาวี ปุกหุต เสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้ ข้อ 2, 1, 5, 4, 3, 7, 9 และ 6 ไม่เสนอ ข้อ 10 และ 11¹

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สะอาท งามมานะ, "การวิเคราะห์แบบเรียนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามความมุ่งหมายของการสอนวิทยาศาสตร์" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาระสาณมิตร, 2517), หน้า 98-102.

จากผลการวิจัยของทั้ง 4 คนนี้เห็นได้ว่า เนื้อหาในแบบเรียนวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษาตอนต้น เป็นในลักษณะให้ข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นความมุ่งหมายใน หลักสูตร 2503 ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับการรักษาสีสวยงามตามธรรมชาติ การปลูกฝัง ความคิดสร้างสรรค์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในด้านวิทยาศาสตร์ มีการเสนอ น้อย และไม่มีเสนอเลยในแบบเรียนบางเล่ม

พ.ศ. 2517 บพิตร เอกะวิภาต ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาแบบ เรียนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจเนื้อหาแบบ เรียนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.1 - 3) จำนวน 9 เล่ม โดย ผู้แต่ง 3 คณะ ๆ ละ 3 เล่ม ๆ ละระดับชั้น คือ แบบเรียนของ 1) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2) ประชุมสุข อักษรอำรุง และคณะ 3) ชูลี ชัยพิพัฒน์ และ คณะว่าแต่ละเล่มประกอบด้วยเนื้อหาประเภทต่าง ๆ ในปริมาณเท่ากันหรือต่างกัน อย่างไร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ตารางวิเคราะห์เนื้อหาแบบเรียนของ วิเลียม ดี โรมีย์ มาใช้วิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือทั้ง 9 เล่มดังกล่าว โดยมี ประเภทเนื้อหาต่าง ๆ กัน 9 ประเภท

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. แบบเรียนทุกเล่มมีเนื้อหาประเภท "ข้อเท็จจริง" มากที่สุด
2. แบบเรียนทุกเล่มไม่มีเนื้อหาประเภท "คำถามที่ส่งเสริมให้นักเรียน วิเคราะห์ข้อมูล"
3. แบบเรียนส่วนใหญ่เสนอเนื้อหาประเภทต่าง ๆ ใกล้เคียง ๆ กัน นอกจาก แบบเรียนของ ชูลี ชัยพิพัฒน์ และคณะ ชั้น ม.ศ.1 และ 2 ที่มีเนื้อหาประเภทข้อเท็จจริงมากกว่าแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการในระดับเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ

ที่ระดับ 0.05 ¹

พ.ศ. 2518 สุกัญญา โชติภพนิช ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แบบเรียนวิชา
วรรณคดีไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์หนังสือแบบเรียน
วรรณคดีไทย เล่ม 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งแบ่ง
ออกเป็น 2 ตอน คือ 1) เกณฑ์การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไป 2) เกณฑ์การวิเคราะห์
ลักษณะเฉพาะของวรรณคดีแต่ละเรื่อง แบบสอบถามความคิดเห็นอาจารย์ผู้สอนวิชา
วรรณคดีไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 3

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. แบบเรียนดังกล่าวมีทั้งข้อดีและข้อบกพร่อง สิ่งที่ต้องปรับปรุง คือ การ
จัดทำรูปเล่ม การพิมพ์ ควรเพิ่มเติมเนื้อหาให้มากขึ้น เรื่องที่ล้าสมัยไม่น่าสนใจควรตัด
ออก
2. กิจกรรมในแต่ละบทควรจัดให้มีมากขึ้นและจัดหลาย ๆ ประเภท
3. เรื่องที่จัดให้นักเรียนเรียนนั้นควรเป็นเรื่องที่มีคุณค่าทางด้านวรรณคดี
เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน และส่งเสริมคุณธรรม รวมทั้งพัฒนาการด้าน
ต่าง ๆ ได้แก่ ความซาบซึ้ง ความเจริญทางจิตนาการ วิจารณญาณ เพื่อช่วยให้

¹ปิพิตร เอกะวิภาต, "การวิเคราะห์เนื้อหาแบบเรียนวิทยาศาสตร์ระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิต-
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 43-46.

นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในสุนทรียภาพของวรรณคดีไทย¹

พ.ศ. 2519 บุญเรือง เนียมหอม ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับการเมืองที่จัดพิมพ์ขึ้นตั้งแต่ วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึงวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มของความคิดเห็นทางด้านการเมืองหลังวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งออกมาในรูปหนังสือเป็นจำนวนทั้งหมด 94 เล่ม ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งหนังสือดังกล่าวออกเป็น 6 กลุ่ม ตามประเภทผู้จัดพิมพ์และผู้แต่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ตารางวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบไปด้วยเนื้อหาทางค่านิยมทางการเมือง 4 ลัทธิ และหัวข้อเนื้อหาทางการเมือง 41 หัวข้อ คือ ลัทธิประชาธิปไตย ลัทธิฟาสซิสต์ ลัทธิสังคมนิยม และลัทธิคอมมิวนิสต์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. เมื่อเปรียบเทียบแนวโน้มของความคิดเห็นของหนังสือซึ่งแบ่งออกตามประเภทของผู้แต่ง พบว่าหนังสือที่ผู้แต่งไม่ใช่ นักวิชาการมีเนื้อหาเกี่ยวกับลัทธิคอมมิวนิสต์มากที่สุด และหนังสือแปลมีเนื้อหาเกี่ยวกับลัทธิคอมมิวนิสต์มากที่สุด
2. เมื่อเปรียบเทียบแนวโน้มของความคิดเห็นจากลักษณะเนื้อหาและจุดประสงค์ของหนังสือทั้งหมด 94 เล่ม พบว่าหนังสือจำนวน 41 เล่ม (43.62 %) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ และวิเคราะห์วิจารณ์ระบบสังคมตามแนว

¹สุกัญญา โชติภพนิช, "การวิเคราะห์แบบเรียนวิชาวรรณคดีไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ ภาควิชาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 118-120.

ปรัชญาของ คาร์ล มาร์กซ์ หนังสือ 27 เล่ม (28.72 %) มีจุดมุ่งหมายเผยแพร่ลัทธิประชาธิปไตย พร้อมกับวิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองของไทย หนังสือจำนวน 14 เล่ม (14.89 %) มีเนื้อหาว่าด้วยลัทธิต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นเป็นกลาง หนังสือจำนวน 6 เล่ม (6.38 %) มีจุดมุ่งหมายเผยแพร่ลัทธิสังคมนิยม และอีก 6 เล่ม (6.38 %) มีจุดมุ่งหมายเพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์¹

สำหรับรายงานวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาแบบเรียนคณิตศาสตร์ที่มีปรากฏ คือ ในปี 2519 เจอราลดีน ฮินแนนท์ ไมลส์ (Geraldine Hinnant Myles) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาทางเรขาคณิตที่มีอยู่ในแบบเรียนคณิตศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่ามีเนื้อหาทางเรขาคณิตอะไรบ้างอยู่ในแบบเรียนชั้นประถมศึกษา และต้องกรทราบ

1. จุดมุ่งหมายในการสอนคณิตศาสตร์ที่หนังสือกล่าวไว้
2. กลวิธีสอนที่หนังสือกล่าวไว้
3. แนวคิดทางเรขาคณิตที่หนังสือกล่าวไว้

หนังสือที่ใช้ในการวิเคราะห์จำนวน 28 เล่ม เป็นหนังสือแบบเรียนที่ใช้ในชั้นอนุบาล ถึง ประถมปีที่ 6 (เกรด 6) ของสำนักพิมพ์ 4 แห่ง โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาเรื่องต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายของการสอนคณิตศาสตร์
2. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในการสอนเรขาคณิต

¹บุญเรือง เนียมหอม, "การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับการเมืองที่จัดพิมพ์ขึ้นตั้งแต่ วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึง วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 169-173.

3. กลวิธีในการสอน

4. แนวคิดทางเรขาคณิตที่มีอยู่ในหนังสือ ความลึกซึ้งของแนวคิด และ
เปอร์เซ็นต์ของแนวคิดทางเรขาคณิตที่มีอยู่ในหนังสือ

ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. จุดมุ่งหมายในการสอนคณิตศาสตร์โดยทั่วไปแบ่งเป็น ด้านความรู้ การ
ประยุกต์ใช้และทัศนคติ

2. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กล่าวไว้ในหนังสือมีอยู่สองในหกอย่าง

3. กลวิธีในการสอนที่กล่าวไว้ไม่ครอบคลุมเท่าที่ควรจะเป็น มีเพียง

2 ใน 3

4. แนวคิดทางเรขาคณิต

4.1 แนวคิดที่มีอยู่ในแบบเรียนได้แก่เรื่อง การวัด และรูปทรงทาง
เรขาคณิต

4.2 ความลึกซึ้งของแนวคิดในหนังสือแต่ละชุดไม่แตกต่างกัน

4.3 หนังสือในชั้นอนุบาลและประถมปีที่ 5 และ 6 (เกรด 5 และ 6)
มีเนื้อหาทางเรขาคณิต (คิดเป็นเปอร์เซ็นต์) มากกว่าหนังสือใน
ชั้นอื่น ๆ¹

1

Geraldine Hinnant Myles, "An Analysis of Geometry as
Presented in Selected Elementary School Mathematics Textbooks,"
Dissertation Abstracts International A, 37: 1(June 1976), p.124-A.